

3732

1200

1

۲۴۶

مکتبہ اسلامیہ

www.ketab.ir

درسنامه تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۱)

مهدی نورمحمدی

پژوهشگر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

سرشناسه : نورمحمدی، مهدی، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور: درسنامه تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) / مهدی نورمحمدی.
مشخصات نشر: قم: بقیله، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ج.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۸۴-۷۶-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: چهارده معصوم -- سرگذشتنامه
موضوع: *Biography -- Fourteen Innocents of Shiite
موضوع: اسلام -- تاریخ -- از آغاز تا ۲۵۰ق.
موضوع: To -- History -- ۸۷۱ Islam
رده بندی کنگره: BP۳۶
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۹۷۶۶۶

درسنامه تاریخ اهل بیت (علیهم السلام) (۱)

نویسنده: مهدی نور محمدی

ناشر: نشر بقیله

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸/۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۸۴-۷۶-۰

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

«همه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۵۴۹۰

فهرست

پیشگفتار.....	۸
بخش اول: کلیات	۱۶
درس اول: ضرورت امام (۱).....	۱۷
درس دوم: ضرورت امام (۲).....	۲۱
درس سوم: ویژگی‌های امام (۱).....	۲۶
درس چهارم: ویژگی‌های امام (۲).....	۳۰
درس پنجم: وظایف امام در برابر امت.....	۳۲
درس ششم: وظایف امت در برابر امام.....	۳۶
درس هفتم: شمار امامان (۱).....	۳۹
درس هشتم: پاسخ به شبهات شمار امامان.....	۴۳
بخش دوم: حضرت زهرا (سلام الله علیها)	۴۷
درس نهم: اقوال پیرامون تاریخ ولادت حضرت زهرا(س).....	۴۸
درس دهم: نقد و بررسی اقوال تاریخ ولادت حضرت زهرا(س).....	۵۲
درس یازدهم: فاطمه زهرا(س)؛ زندگی‌نامه (۱).....	۵۷
درس دوازدهم: فاطمه زهرا(س)؛ زندگی‌نامه (۲).....	۶۲
بخش سوم: امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)	۶۶
درس سیزدهم: زندگی نامه امام علی (ع) (۱).....	۶۷
درس چهاردهم: زندگی نامه امام علی (ع) (۲).....	۷۲

درس پانزدهم؛ سقیفه.....	۷۸
درس شانزدهم؛ امام علی(ع) در زمان شیخین.....	۸۵
درس هفدهم؛ امام علی(ع) و عثمان.....	۹۰
درس هیجدهم، قتل عثمان و مشکلات فراروی حکومت علوی.....	۹۴
درس نوزدهم؛ امام علی و پذیرش حکومت.....	۱۰۰
درس بیستم؛ دلایل پذیرش خلافت از سوی امام علی(ع).....	۱۰۵
درس بیست و یکم؛ بررسی زمینه های به وجود آمدن جنگ های حکومت علوی.....	۱۱۰
درس بیست و دوم؛ بررسی چگونگی جنگ های حکومت علوی.....	۱۱۵
درس بیست و سوم؛ بررسی پیامدهای جنگ های حکومت علوی.....	۱۲۱
درس بیست و چهارم؛ اوضاع فرهنگی حکومت علوی و اصلاحات امام علی(ع).....	۱۲۴
درس بیست و پنجم؛ اوضاع سیاسی - اداری حکومت علوی(۱)؛.....	۱۲۸
عزل و نصب کارگزاران.....	۱۲۸
درس بیست و ششم؛ اوضاع سیاسی - اداری حکومت علوی(۲)؛ مرکز خلافت.....	۱۳۳
درس بیست و هفتم؛ اوضاع نظامی حکومت علوی(۱)؛ غارات.....	۱۳۷
درس بیست و هشتم؛ اوضاع نظامی حکومت علوی(۲)؛ فتوحات.....	۱۴۳
درس بیست و نهم؛ اوضاع اقتصادی در حکومت علوی.....	۱۴۸
درس سیام؛ گرایش های فکری مخالفان امام علی(ع).....	۱۵۴
درس سی و یکم؛ ریشه های اخلاقی مخالفت با امام علی(ع).....	۱۶۰
درس سی و دوم؛ سیره امام علی(ع) در برخورد با مخالفان(۱).....	۱۶۶
درس سی و سوم؛ سیره امام علی(ع) در برخورد با مخالفان(۲).....	۱۷۰
درس سی و چهارم؛ سیره امام علی(ع) در برخورد با مخالفان(۳).....	۱۷۵
درس سی و پنجم؛ سیره امام علی(ع) در برخورد با مخالفان(۴).....	۱۸۰
درس سی و ششم؛ سیره قضایی امام علی(ع) (۱).....	۱۸۴

- درس سی و هفتم؛ سیره قضایی امام علی (ع) (۲)..... ۱۸۹
- درس سی و هشتم؛ سیره قضایی امام علی (ع) (۳)..... ۱۹۴
- درس سی و نهم؛ سیره عبادی امیرمومنان (ع) (۱)..... ۲۰۱
- درس چهلم؛ سیره عبادی امیرمومنان (ع) (۲)..... ۲۰۷
- درس چهل و یکم؛ سیره اجتماعی امیرمومنان (ع) (۱)؛ برخورد با نژادپرستی..... ۲۱۱
- درس چهل و دوم؛ سیره اجتماعی امیرمومنان (ع) (۲)؛ توجه به قشر جوان..... ۲۱۵
- درس چهل و سوم؛ سیره اجتماعی امیرمومنان (ع) (۳)..... ۲۱۹
- عدم سوء استفاده از موقعیت..... ۲۱۹
- درس چهل و چهارم؛ سیره اجتماعی امیرمومنان (ع) (۴)؛ اقشار آسیب پذیر..... ۲۲۳
- درس چهل و ششم؛ سیره اجتماعی امیرمومنان (ع) (۶)؛ رسیدگی به امور مردم..... ۲۳۳
- درس چهل و هفتم؛ شهادت امیرمومنان علی بن ابی طالب علیه السلام (۱)..... ۲۳۸
- درس چهل و هشتم؛ شهادت امیرمومنان علی بن ابی طالب علیه السلام (۲)..... ۲۴۲

پیشگفتار

«درسنامه تاریخ اهل بیت (ع) (۱)» به عنوان یک درس سه یا چهار واحدی، برای دانشجویان کارشناسی ارشد و یا طلاب سطح سوم حوزه‌های علمیه، در سه بخش (کلیات، امام علی (ع) و حضرت زهرا (س)) و ۴۸ درس، با بهره‌گیری از منابع متقدم تاریخ اسلام و روش پژوهش تاریخی تالیف شده است. پیش از آغاز، لازم است، معنای اهل بیت (ع)، در لغت و اصطلاح روشن شود.

مراد از «اهل بیت (ع)» در واقع «اهل بیت رسول الله (ص)» است که به دلیل فراوانی استفاده از آن، در بیشتر اوقات، مضاف‌الیه حذف شده و به صورت مطلق به کار می‌رود.^۱ از نظرگاه، لفظی معنای واژگان مذکور، عمیره و نزدیکان^۲ رسول الله (ص)، شامل همسران، فرزندان، نوادگان و ... می‌شود.

معنای اصطلاحی «اهل بیت» که همان نیز مفید بحث است، نیاز به ژرف‌کاوی در چهار گستره قرآن، حدیث، تاریخ و عرف دارد.

استخراج معنای اصطلاحی این واژه از قرآن، با استفاده از مباحث ذیل آیه ۳۳ سوره احزاب مشهور به «آیه تطهیر» صورت می‌پذیرد. در این آیه خداوند پس از صدور فرمان‌هایی درباره همسران پیامبر (ص)، خطاب به اهل بیت علیهم السلام می‌فرماید: «إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيَطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛ خدا فقط می‌خواهد آلودگی

۱. راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، ص ۲۹.

۲. ابن منظور، ج ۱۱، ص ۲۸.

را از شما خاندان [پیامبر] بزدايد و شما را پاک و پاکیزه گرداند».^۱

مفسران شیعی و سنی، بحث‌های درازدامنی را در این ساحت انجام داده‌اند. بدون ورود به شبهات و پاسخ آنها به صورت گزیده، ۵ دیدگاه تفسیری موجود در این زمینه به شرح ذیل است:^۲

۱. این آیه تنها شامل همسران رسول خدا(ص) می‌شود. این دیدگاه برخی از مفسران اهل سنت است که به حدیثی از ابن عباس استناد جسته‌اند.

۲. منظور از اهل بیت در آیه، همسران پیامبر(ص) و نیز علی(ع)، فاطمه(س)، حسن(ع) و حسین(ع) هستند. این دیدگاه نیز دیدگاه برخی دیگر از مفسران اهل سنت بوده و پشتوانه حدیثی ندارد.

۳. آیه عام، شامل همه خاندان پیامبر(ص) و اعم از همسران، فرزندان، نزدیکان و حتی علما و کنیزان پیامبر(ص) است. این دیدگاه را نیز برخی دیگر از مفسران اهل سنت طرح کرده و به هیچ حدیثی استناد نکرده‌اند.

۴. اهل بیت کسانی هستند که صدقه بر آنان حرام است. یعنی آل علی(ع)، آل عقیل، آل جعفر و آل عباس. عده‌ای از مفسران اهل سنت، با استناد به حدیثی از زید بن ارقم این دیدگاه به قول ابوالفتح رازی نادر را پذیرفته‌اند.

۵. همه مفسران شیعی و بسیاری از مفسران اهل سنت - به استناد شواهد و قرائن و روایات فراوان - اعتقاد راسخ دارند که این آیه در بیان حضرت محمد(ص)، علی(ع)، فاطمه(س)، حسن(ع)، حسین(ع) نازل شده است.

عالمان حدیث برای استخراج معنای اصطلاحی «اهل بیت» بر روی حدیث مشهور کساء تمرکز نموده‌اند. بنا بر نقل ام سلمه؛ همسر رسول خدا(ص)، حضرت علی(ع)، فاطمه(س)، حسن(ع) و حسین(ع) برای دیدار رسول الله(ص) آمدند. پیامبر(ص) پوششی

۱. احزاب: ۳۳، ترجمه فولادوند.

۲. رفیعی، علی، مدخل «اهل بیت»، دایره المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۰، ص ۴۶۵-۴۶۶.

سیاه‌رنگ را به روی خود و علی(ع)، فاطمه(س)، حسن(ع) و حسین(ع) کشید و فرمود: «اللهم إلیک لا إلی النار أنا و اهل بیتی».^۱ برخی اخبار دیگر نیز گویای آن‌اند که پس از نزول آیه تطهیر پیامبر(ص)، امام علی(ع)، حضرت فاطمه(س) و حسنین(ع) را در خانه‌ام سلمه، زیر کساء جمع و درباره آنان با خطاب «اهلبیت» دعا فرموده است.^۲ برخی روایات دیگر مربوط به مناسبات دیگر مانند آیه مباحله، دلالت بر «اهلبیت بودن علی(ع)، فاطمه(س)، حسن(ع) و حسین(ع)» می‌کند.^۳ آن‌گونه که گذشت، مفسران نیز از روایات این عرصه، بهره فراوانی برده‌اند.

عرصه تاریخ نیز درباره معنای «اهلبیت» گزارش‌های فراوانی دارد که برخی از آن‌ها، دارای سبک و سیاق حدیثی بوده و در میان کتب حدیث قرار گرفته‌اند. به‌طور کلی گزارش‌های این زمینه را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

۱. معنای خاص اهل بیت(ع) در گزارش‌های تاریخی

برای نمونه می‌توان اشاره کرد که پیامبر(ص) تا مدت‌ها پس از نزول این آیه، هنگام نماز صبح به در خانه امام علی(ع) و حضرت فاطمه(س) آمده و آنان را با خطاب «اهلبیت» به نماز صبح فرا می‌خواندند.^۴ در مناسبت‌های مختلف نیز وقتی این چهار نفر جمع می‌شدند، پیامبر(ص) آیه مذکور را تلاوت می‌فرمودند.^۵ این اخبار در گزارش‌های فراوانی یاد شده‌اند.

۱. ابن سعد، خامسه ۱، ص ۳۷۸-۳۷۹؛ ابن حنبل، المستدرک، ج ۴، ص ۱۰۷.

۲. ترمذی، سنن ترمذی، ج ۵، ص ۳۰-۳۱؛ حاکم نیشابوری، المستدرک، ج ۲، ص ۴۱۶.

۳. ابن حنبل، مستدرک احمد، ج ۱، ص ۱۸۵؛ مسلم، صحیح مسلم، ج ۷، ص ۱۲۱.

۴. ابن حنبل، احمد، المستدرک، ج ۳، ص ۲۵۹؛ بلاذری، انساب الاشراف، ج ۲، ص ۱۰۴؛ طبری، تاریخ الامم و الملوك، ج ۱۱، ص ۵۸۹.

۵. نیشابوری، مسلم، الصحیح، ج ۷، ص ۱۳۰.

۲. معنای عام اهل بیت (ع) در گزارش‌های تاریخی

گزارش‌های تاریخی فراوانی وجود دارد که در آن‌ها، علاوه بر حضرت زهرا(س) و ائمه دوازده‌گانه، وابستگان نسبی دیگر پیامبر(ص) به‌ویژه حسینیان و عباسیان با عنوان «اهل بیت» مورد خطاب واقع شده‌اند. برای نمونه می‌توان به سخنرانی سفاح(حک: ۱۳۲- ۱۳۶ق) و داود بن علی عباسی(م ۱۳۳ق) در روز اول خلافت عباسیان،^۱ دوباره سفاح در دومین نماز جمعه کوفه پس از خلافت^۲ و داود در مراسم حج،^۳ سدیف بن میمون(م ۱۴۹ق) در سخنرانی خود پس از داود^۴ و یوسف بن قاسم، دبیر هارون الرشید در روز اول خلافت هارون اشاره کرد که آنان(عباسیان) را «اهل بیت» می‌خوانند.^۵

از سوی دیگر، توجه به معنای «اهل بیت» در متون تاریخی مربوط به عصر حضور ائمه(ع) و حتی فراتر از آن، نشان می‌دهد که به دلیل ناآگاهی مردم از مرزبندی دقیق اهل بیت، همه وابستگان رسول خدا(ص) به‌ویژه تمام زیرشاخه‌های علویان و عباسیان به‌عنوان «اهل بیت» مشهور بوده‌اند. همین معنا در جوامع مسلمان، معنای متداول عرفی بوده تا آنکه پس از تلاش‌های عالمان شیعی اثنا عشری، معنای متداول عرفی «اهل بیت» در جوامع شیعه اثنا عشری مساوی پیامبر(ص) و دوازده ائمه(ع) گشت.

کاربرد دیگر «اهل» برای هم‌بستگان و وابستگان اعتقادی است. حدیث مشهور «سلمان

۱. بلاذری، انساب الاشراف، ج ۴، صص ۱۴۰، ۱۴۲؛ طبری، ج ۷، ص ۴۲۵؛ ابن‌العمرائی، البیاء، ص ۶۰.

۲. بلاذری، انساب الاشراف، ج ۴، ص ۱۴۱؛ ابن‌ابی‌الحدید، ج ۷، ص ۱۵۷.

۳. ابن‌حمدون، تذکره حمدونیه، ج ۶، ص ۲۸۷؛ ابن‌عساکر، تاریخ مدینه دمشق، ج ۱۷، ص ۱۶۴.

۴. او از شاعران هوادار هاشمیان بود. در ابتدا حامی نفس زکیه و سپس ابراهیم بود. با کشته شدن ابراهیم، به اردوگاه عباسیان پیوسته و حسینیان را هجو و اندیشه‌های عباسیان را ترویج نمود. او خود را از هاشمیان و از آل ابولهب می‌دانست: الاغانی، ج ۱۶، ص ۳۵۷.

۵. یعقوبی، تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۳۵۲؛ ابن‌عبدربه، ج ۵، ص ۲۲۷.

۶. ان الله یمنّهُ و لطفه منْ علیکم معاشر اهل بیت نبیه بیت الخلافه و معدن الرساله...: طبری، تاریخ، ج ۸، ص ۲۳۱.

رجل منا اهل البيت» و جمله‌ای که هنگام ورود ابومسلم خراسانی به خراسان درباره او و نسبتش با عباسیان، از سوی برخی هواداران بنی عباس گفته شد که او «رجل من اهل البيت»،^۱ از این دست کاربردهاست. در سوی منفی این کاربرد نیز می‌توان به عبارت قرآنی «إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ»^۲ که درباره پسر نوح و خروج او از دایره «اهل بیت نوح» نازل شده، اشاره کرد.

نکته مهم دیگر آنکه اصطلاح «اهل بیت» در هم تنیدگی فراوانی با اصطلاح «آل محمد» دارد. ارباب لغت در معنای لغوی «آل» می‌گویند: «آل الرجل: أَهْلُهُ».^۳ اگر با سنجۀ همین معنای لغوی بکش رویم، معنای «آل محمد» و «اهل بیت محمد» یکسان می‌شود اما واقعیت آن است که مفاهیم و مصادیق این دو اصطلاح، علاوه بر شباهت‌ها و تفاوت‌های لغوی و استعمالی که دارند، در دستان شیعه اثناعشری و غیر آن متفاوت‌اند.

«آل» نیز همانند «اهل»، هم درباره هم‌نسلان و هم درباره هم‌کیشان به کار رفته است. برای نمونه، عبارت «آل فرعون»^۴ ۱۳ بار در ۱۲ آیه قرآن تکرار شده است^۵ که بیشتر آنها به معنای «پروان و هم‌پیشانیان» بوده و منظور از آنها «خاندان نسبی و سببی» نیست. دیگر آنکه این واژه نیز همچون «اهل» همیشه به‌صورت مضاف به کار می‌رود با این تفاوت که بر خلاف مضاف‌الیه «اهل» که هر چیزی می‌تواند باشد،^۶ مضاف‌الیه «آل» تنها «بزرگان جامعه» هستند.^۷

۱. طبری، تاریخ، ج ۷، ص ۳۵۵.

۲. هود: ۴۶.

۳. ابن منظور، ج ۱۱، ص ۲۹.

۴. بقره: ۴۹، ۵۰ آل عمران: ۱۱، اعراف: ۱۳۰، ۱۴۱؛ انفال: ۵۲، ۵۴؛ ابراهیم: ۶؛ قصص: ۸؛ غافر: ۲۸، ۴۶؛ قمر: ۴۱.

۵. رک به عبارات اهل الکتاب، اهل القری، اهل البیت، اهل الذکر، اهل قریه، اهل یشرب، اهل المدینه، اهل مدین، اهل هذه القریه، اهل النار، اهل الانجیل، اهل التقوی، اهل المغفره و اهلک در قرآن کریم.

۶. حسینیان مقدم، حسین، «واکاوی شعار عباسیان در ذهنیت عمومی جامعه»، ص ۴۴.

بررسی متون تاریخی نشان می‌دهد که «آل محمد» در بیشتر مواقع، معنای توسعه‌یافته‌تری از «اهل بیت به معنای خاص» و معادل «اهل بیت در گستره تاریخ و عرف و به معنای عام» داشته است. بررسی شعار «الرضا من آل محمد(ص)» در قیام‌های علیه امویان و عباسیان، بستر مناسبی برای شناسایی گستره مفهوم این اصطلاح است.^۱ در اینجا به ذکر چند نمونه بسنده می‌کنیم.

عبدالله بن معاویه بن جعفر طیار که یک طالبی نسب بود، در کوفه قیام(۱۲۶ق) و مردم را به «الرضا من آل محمد» و پس از مدتی به خویش دعوت کرد.^۲ نمونه دیگر ابراهیم بن محمد عاری از فرزندان محمد حنفیه یا عمر بن علی(ع) است که در مصر قیام کرد(۲۵۶ق) و مردم را به «الرضا من آل محمد» فراخواند.^۳ مشهورترین نمونه، همانا عباسیان هستند که با شعار مذکور، حمایت مردم به‌ویژه خراسانیان و ایرانیان را جلب نموده و حکومت را به چنگ آوردند.

بنابراین شواهد، «آل محمد» به‌ویژه در عصر حضور ائمه(ع) و در گستره تاریخی و عرفی میان عامه مسلمانان به معنای «بنی‌هاشم» به کار می‌رفته است. پس از فراخوانی مردم با شعار «الرضا من آل محمد» و به دست‌گیری خلافت از سوی عباسیان، نه‌تنها، کسی از جهت عدم تطبیق شعار بر واقعیت، بدان اعتراضی نکرد، بلکه تاریخ آن را به نام حکومت بنی‌هاشم ثبت کرد. حتی مخالفان آنان اعتراضی بر نسبت آنان به آل محمد نکردند. نمونه آن را می‌توان شریک بن‌شیخ مَهْری دانست که بر کشاورهای ابومسلم در بخارا شورید و گفت: ما با آل محمد بیعت نکردیم تا ناعادلانه خونریزی کنیم.^۴

۱. ر.ک: حسینیان مقدم، حسین، «واکاوی شعار عباسیان در ذهنیت عمومی جامعه»، تمام مقاله.

۲. ابوالفرج اصفهانی، مقاتل الطالبیین، ص ۱۵۵.

۳. حسینیان مقدم، حسین، «واکاوی شعار عباسیان در ذهنیت عمومی جامعه»، ص ۳۲ به نقل از ابن‌خلدون، تاریخ، ج ۳، ص ۳۴۸.

۴. بلاذری، انساب الاشراف، ج ۴، ص ۱۷۱؛ طبری، محمد بن جریر، تاریخ الامم و الملوک، ج ۷، ص ۴۵۹.

در گفتمان شیعی اثناعشری، به‌ویژه آموزه‌های اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، معنای «آل محمد» همان معنای ویژه «اهل بیت» است. برای نمونه در کلام امیر مؤمنان (ع) است که: لا يَقَاسُ بِآلِ مُحَمَّدٍ (ص) مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَحَدٌ.^۱ آموزه صلوات، محور قابل توجه دیگری است. به‌ویژه آنکه ائمه (ع) تأکید می‌کردند که آن را کامل و به‌صورت «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ» ادا کرده و در این ذکر، «آل محمد» را مساوی «اهل بیت» به تصویر می‌کشیدند.^۲

از مجموع آنچه در عرصه قرآنی و حدیثی ذکر شد، می‌توان نتیجه گرفت که منابع و روایان احادیثی که بر انحصار آیه تطهیر و آیات دیگر، به پنج‌تن آل عبا دلالت می‌کند، آن‌قدر فراوان است که نمی‌توان در آن تردید رواداشت، تا آنجا که در شرح احقاق الحق، بیش از ۷۰ منبع معروف اهل سنت در این باره گردآوری شده و منابع شیعی در این زمینه بیش از این است.^۳ اضافه آنکه بر طبق روایات امامیه، «اهل بیت» شامل ائمه نه‌گانه از فرزندان امام حسین (ع) نیز می‌باشد.^۴ از این رو در فراوانی از موارد، واژگان «عصمت و طهارت» به دنبال «اهل بیت» اضافه می‌دند. اهل بیت به کار رفته در درسنامه پیش رو به همین معناست با این توضیح اضافه که تاریخ پیامبر (ص) در واحدهای درسی تاریخ اسلام خواهد آمد و نیازی به ذکر آن در اینجا نیست. ضمن آنکه این واحد درسی تنها شامل حضرت علی (ع) و حضرت زهرا (س) و یازده امام دیگر در تاریخ اهل بیت (ع) ۲ و ۳ خواهد آمد. نکته پایانی آنکه به دلیل وجود حضرت زهرا (س)، امکان نام‌گذاری این واحد درسی به «تاریخ ائمه (ع)» نبود.

۱. نهج البلاغه، ج ۲، ص ۴۵.

۲. برای نمونه: عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ سَمِعْتُ أَبِي رَجُلًا مُتَعَلِّقًا بِالْبَيْتِ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ فَقَالَ لَهُ أَبِي يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تُبْثِرْهَا لَا تَطْلِمُنَا حَقًّا قُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ بَيْنَهُ: کافی ج ۲، ص ۴۹۵. تأکید فراوان امام سجاده (ع) بر ذکر صلوات در دعاهاى خویش که در صحیفه سجاده جمع آورى شده، نمونه دیگر است.

۳. رفیعی، علی، «اهل بیت»، ص ۴۶۷.

۴. صدوق، معانی الاخبار، ص ۹۱؛ صدوق، عیون اخبار الرضا علیهم السلام، ج ۱، ص ۵۷.